

Høringssvar til Totalberedskapsmeldingen fra Norske Kvinners Sanitetsforening

Norske Kvinners Sanitetsforening (NKS) er Norges største kvinneorganisasjon med 44 000 medlemmer, fordelt på 550 lokalforeninger over hele landet. NKS har over 5000 beredskapsfrivillige som bidrar med støtte på lokalt, regionalt og nasjonalt nivå i hele krisespekteret. Innen sivil beredskap har vi samarbeidsavtaler med Politidirektoratet (POD), Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) og Helsedirektoratet (Hdir). På militær side er vi en del av totalforsvaret og har plass i Heimevernets (HV) landsråd og alle 12 distriktsråd.

NKS stiller seg bak ønsket om å styrke den nasjonale sivile beredskapen. Skal vi klare å beskytte befolkningen vår i det sammensatte trusselbildet vi har, er det helt nødvendig å styrke de frivillige beredskapsorganisasjonene. Frivillige beredskapsorganisasjoner besitter beredskapskompetanse og lokalkunnskap i hele landet og har tilgang på personell når kriser rammer.

Skal vi oppfylle meldingens tre hovedmål; Et sivilt samfunn som er forberedt på kriser (1), som motstår sammensatte trusler (2) og som understøtter militær innsats (3), må de frivillige beredskapsorganisasjonene styrkes gjennom økte bevilgninger, øving og trening og samvirke.

NKS mener beskrivelsen av alle trusler som kan treffe vårt samfunn er god. Men vi er bekymret for at tiltakene ikke står i forhold til alvor i truslene. Vi viser til reformarbeidet i Sverige der man legger opp til en styrking av sivil beredskap i størrelsesorden 26 mrd. pr. år frem til 2030, slik det er beskrevet i Totalberedskapskommisjonens rapport, NOU 2023:17.

Vi ber Stortinget forsterke meldingen på følgende punkt;

- Regjeringen må pålegges å utrede de frivillige beredskapsressursenes omfang og tilgjengelighet. Først da vet vi hvilke gripbare ressurser vi har når kriser rammer. Dette er avgjørende viktig for at myndigheter på lokalt, regionalt og nasjonalt nivå skal vite hvilke ressurser de faktisk har når kriser rammer.
- Støtten til frivillige beredskapsorganisasjoner må økes i tråd med forslaget fra Totalberedskapskommisjonen i størrelsesorden 100 millioner. Det koster å rekruttere, trene, øve, lære opp og investere i materiell.
- Regjeringen legger til grunn en smal definisjon av beredskapsorganisasjoner i tildelingskriteriene for økonomisk tilskudd. Totalberedskapskommisjonens definisjon: *frivillige rednings- og beredskapsorganisasjoner*, bør legges til grunn.
- Sanitetskvinnenenes omsorgsberedskap understøtter i dag kommuner og statsforvaltere i krisehåndtering, men mottar ingen økonomisk støtte fra Justisdepartementet slik andre nasjonale beredskapsorganisasjoner får. Kvinners innsats i beredskapsarbeidet må anerkjennes og gis like vilkår som andre nasjonale beredskapsorganisasjoner.
- Øving og trening av samvirkeorganisasjonene i totalforsvaret må styrkes.

Et sivilt samfunn som er forberedt på krise og krig

En av de mest alvorlige manglene i denne meldingen er at totaliteten av de frivillige beredskapsressursene ikke kartlegges og sees i sammenheng med øvrige sivile beredskapsressurser. Meldingen peker ut “Utnytte samfunnets samlede ressurser bedre i forebygging og krisehåndtering, herunder involvere næringsliv og frivillige i beredskapsarbeid lokalt, regionalt og nasjonalt” som en av syv strategiske prioriteringer. Sanitetskvinnene har vanskelig med å se hvordan man skal lykkes med dette uten en fullstendig oversikt over de sivile beredskapsressursene, inkludert frivilligheten. En slik kartlegging er nødvendig for å få oversikt over hvilke ressurser som faktisk finnes og for å unngå samtidighetsproblematikk.

Den eneste kartleggingen som er gjort av de frivillige beredskapsressursene er det NKS som har tatt initiativ til gjennom rapporten *Frivillige beredskapsorganisasjoner i fremtidens totalforsvar (2024)*. Rapporten er utarbeidet av Forsvarets Forskningsinstitutt, på vårt oppdrag og med støtte fra HV og DSB, Røde Kors og Norsk Folkehjelp. Her gis en oversikt over beredskapsressursene til de nevnte tre frivillige beredskapsorganisasjonene. Kartleggingen i denne rapporten viser at frivillige beredskapsorganisasjoner har ressurser som kan styrke offentlige beredskapsaktørers evne til å håndtere hendelser i hele krisespekteret.

Totalberedskapsmeldingen slår fast at egenberedskap er kjernen i det sivile beskyttelseskonseptet og at regjeringen har som mål å “sørge for at egenberedskapsrådene til befolkningen er klare og tydelige”. Skal vi oppnå dette må de frivillige organisasjonene styrkes. Sanitetskvinnene samarbeider med DSB om egenberedskapen. Vi mener at like viktig som at rådene er klare og tydelige, er det at de når ut. Altfor mange følger ikke beredskapsrådene og vi bistår gjennom samarbeidspartnere og egne aktiviteter, og vi når svært mange myndighetene ikke klarer å nå.

Når flere eldre skal bo lenger hjemme, er forebyggende arbeid viktig for å sikre motstandskraft i befolkningen. NKS driver forebyggende arbeid over hele landet. Våre aktiviteter som Trygghetstreff med tema brann eller førstehjelp, gjør eldre bedre rustet i til å håndtere situasjoner som brann eller akutte helseutfordringer. Organisasjoner som NKS avgjørende i å trygge og ruste befolkningen gjennom forebyggende arbeid.

Et sivilt samfunn som motstår sammensatte trusler

En økende andel trusler handler om manipulasjon, falske nyheter, polarisering og påvirkningsoperasjoner. I mange land ser vi at befolkningens tillit til politikk og myndighetsorganer svekkes. I Norge er tilliten fortsatt høy. Men også vårt samfunn har sårbarheter og vi ser tegn til at tilliten svekkes.

Frivillige organisasjoner er her en sterk ressurs. Vi har høy tillit i befolkningen, har tilgang på personell, tilstedeværelse i hele landet og kan nå ut til sårbare grupper som myndighetene ikke

alltid når. Regjeringen anerkjenner dette i meldingen, og skriver blant annet at «frivillige rednings- og beredskapsorganisasjonene er avgjørende for beredskapen». Likevel inneholdt ikke meldingen den satsningen som vi mener er nødvendig.

Totalberedskapskommisjonen anslo et straksbehov i størrelsesorden 80-100 millioner for å styrke den frivillige, sivile beredskapen. I totalberedskapsmeldingen lå det inne en langt mer moderat satsning på 100 millioner fordelt over en åtteårs periode. I tillegg strammer departementet inn ordningen sammenlignet med kommisjonens anbefaling slik at kun redningsorganisasjonene får tilgang på støtten. Det har som konsekvens at den type beredskap som NKS driver er ekskludert fra ordningen.

Et sivilt samfunn som understøtter militær innsats

De fleste kriser vårt samfunn står ovenfor skjer i fredstid. Sivilsamfunnets rolle for å understøtte militær innsats i den øvre del av krisespekteret er viktig, men vel så relevant er hvordan militær innsats kan understøtte den sivile beredskapen i ulike type kriser.

NKS er en del av totalforsvaret og har plass i HVs landsråd og alle 12 distriktsråd. Gjennom Forsvarsdepartementet har vi også fått støtte til å avholde totalberedskapssamlinger over hele landet der vi samler alle samvirkeaktørene for å øke kunnskapen om hverandres kapasiteter og beredskapsressurser i krise.

For å lykkes er vi avhengig av hele sivilsamfunnet

NKS står bak beredskapsprinsippene som gjelder for nasjonal beredskapsinnsats, men vil understreke viktigheten av en helhetlig og tydelig ledelse i kriser og at denne må være mest mulig lik i håndteringen av kriser i hele spekteret.

Vi vil også understreke behov for å inkludere frivillige beredskapsorganisasjoner i samtrening og øving mellom militære og sivile beredskapsressurser.

NKS er glade for at søk- og redningsorganisasjonene mottar støtte slik skissert i meldingen, men det er feil at vår beredskap holdes utenfor. Ved å kun inkludere organisasjonene i redningstjenesten, legges det en snever definisjon av beredskap til grunn. Vi ber om anerkjennelse for den beredskapsinnsatsen vi gjør, og ber Stortinget forbedre meldingen ved å endre tildelingskriteriene slik at ikke kun redningsorganisasjoner, men også frivillige nasjonale beredskapsorganisasjoner som NKS inkluderes.

Vennlig hilsen

Malin Stensønes
Generalsekretær
Norske Kvinners Sanitetsforening